

Pelkkä katsominen ei vielä riitä. Koulukinon eväitä elokuvakasvatukseen

Koulukinoyhdistys ry on yksi valtakunnallisista elokuvakasvatustyötä tekevästä järjestöstä. Yhteistyöllä muiden elokuvakasvatustoimijoiden kanssa pyritään välttämään päällekkäisyyksiä ja siten edistämään elokuvakasvatusta laajemmin. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Koulukino edistää ja tukee koulujen ja opettajien elokuvakasvatustyötä; samalla sen toiminta tukee koulujen mediakasvatustavoitteita ja yhä lisääntyviä tarpeita liikkuvan kuvan lukutaidon lisäämiseksi. Koulukinon elokuvakasvatuksen lähtökohta on pragmaattinen. Sen tarkoitus on palvella opettajia mahdollisimman hyvin koulujen käytännöstä käsin. Koulukinon yksi tavoite on sisällyttää elokuvaa eri oppiaineisiin ja näin edistää elokuvakasvatusta koulumaailman realiteettien puitteissa. Järjestönä Koulukino pyrkii edesauttamaan elokuvakasvatuksen asemaa opetussuunnitelmissa.

Pian yksitoista vuotta täyttävän Koulukinoyhdistyksen ydinajatus on johdattaa lapset ja nuoret elokuvaelämyksen äärelle. Opettajia kannustetaan oppilaiden kanssa koulupäivän aikana elokuvaan. Elokuviin käyminen on luonnollinen osa koulujen kulttuurikasvatusta ja väylä myös aikuisiän elokuvaharrastukseen. Opettaja voi valita omalle ryhmälleen sopivan elokuvan Koulukinon nettisivujen elokuvalistalta, jonne on listattu elokuvateatterilevityksessä olevia eri luokka-asteille sopivia elokuvia. Tiettyyn teemaan tai oppiainesisältöön liittyvän elokuvan etsiminen onnistuu sivujen hakutoiminnon avulla. Kaikki Suomen elokuvateatterit ovat sitoutuneet järjestämään koulukinonäytäntöjä koulupäivän aikana,

mutta jos teatterikäynti on mahdoton toteuttaa ja elokuva halutaan katsoa koulussa, Koulukino neuvoo ja ohjeistaa opettajia tekijänoikeusasioissa ja esityslupien hankkimisessa.

Jo elokuvateatterikäynti sinällään tarjoaa elämyksellisen taidekokemuksen, mutta varsinaista elokuvakasvatusta siitä tekee nähdyn käsittely ja läpikäynti. Pelkkä elokuvan katsominen ei siis ole elokuvakasvatusta. Miksi sitten elokuvan katsominen ei riitä, eikä elämys mene analysoinnilla pilalle? Tunteisiin vetoavana, elämyksellisenä taidemuotona elokuvan vastaanottoon toki kuuluu taidekokemukselle antautuminen. Elokuvasvatuksen yksi tavoite kuitenkin on myös auttaa ymmärtämään ja erittelemään nähtyä ja edesauttaa kriittisen medialukutaidon omaksumista. Elokuvanlukutaitoon kuuluu elokuvakerronnan ja elokuvalle tyypillisen ilmaisun ymmärtäminen. Tämä ymmärrys voi parhaimmillaan auttaa saamaan elokuvasta enemmän irti ja tekemään elämyksestä vaikuttavamman.

Koulukino kannustaa opettajia oppiaineesta riippumatta tarttumaan elokuvaan opetuksen kohteena ja opetusvälineenä, jolloin elokuvaa voidaan avata oppiaineen sisältöjen näkökulmasta tai elokuvakerronnan kautta. Koulukinon laajat, maksuttomat verkko-oppimateriaalit tehdään tukemaan opetusta sulkematta mitään näkökulmaa pois. Oppimateriaalien tekijät ovat pedagogeja tai tietyn alueen asiantuntijoita elokuvan kohderyhmästä ja teemasta riippuen. Elokuvan valtavaa potentiaalia oivaltamisen ja oppimisen välineenä kannattaakin koulussa hyödyntää; mikä muu kuin elokuva

voisi yhtä elämyksellisesti ja ajatuksia herättävästi avata filosofian, uskonnon tai vaikkapa terveystiedon teemoja, tunnetaitojen opettelusta puhumattakaan. Vaikka elokuvaa käytetään opetuksen välineenä, se ei tarkoita ettei myös elokuvan taideolemus olisi vahvasti opetuksessa läsnä. Tärkeintä elokuvakasvatuksessa kuitenkin on, elokuvien ja erilaisten tulkintatapojen arvottamisen sijaan, oppilaan oman ajattelun tukeminen.

Elokvakasvatuksen yksi tavoite on johdattaa elokuvan kautta kysymään perustavanlaatuisia kysymyksiä kuten kuka minä olen, millaisessa maailmassa elän, mikä on oikein, miten elokuva vaikuttaa meihin... Elokvakasvattaja antaa lapsille keinoja käsitellä elokuvan vaikutusta ja sen herättämiä kysymyksiä. Elokvalla on voima saada katsojassa aikaan vahvojakin tunteita ja elokvukasvatus pyrkii opettamaan miten näitä tunteita käsitellään. Tällöin elokvukasvatus voi vastata yhä tärkeämmäksi käyvän tunnetaitojen opettelun tarpeeseen.

Koulukinon elokvavalikoiman perustuminen kaupalliseen elokvatarjontaan rajoittaa sen pitkälti uudempaan elokuvaan. Tämä ei suinkaan tarkoita historiatonta tarkastelutapaa. Päinvastoin; nykyelokvan kantamien merkitysten ymmärtäminen edellyttää niiden alkuperän tuntemista, joten se sisältyy elokvakasvatuksen tärkeisiin tehtäviin.

Hugon oppimateriaali hyppää elokvan historiaan

Esimerkiksi Martin Scorsesen ohjaama elokuva *Hugo* (2011) on erinomainen lähtökohta aikamatkalle elokvan historiaan. Lapsille tutumman elokvavilmaisun avulla elokvan historiaa esittelemällä voidaan myös madaltaa kynnyistä klassikkoihin tutustumiseen. Oppimateriaalissa tarjotaan monta eri vinkkiä, joista lähestyä elokvua. Opettaja voi tutustuttaa oppilaat vaikkapa dramaturgiaan tai johdattaa pohtimaan elokvan teemaa yksinäisten kohtaamisesta ilmaisuharjoitusten avulla. Oppimateriaali sisältää lukuisten pohdinta-, keskustelu- ja kirjoitusharjoitusten lisäksi toiminnallisia tehtäviä ja innostaa myös tarttumaan itse

kameraan ja kokeilemaan elokvan innoittamana trikkikuvausta Georges Méliésin tapaan.

Koulukinon elokvakasvatus seuraa pohjoismaisia malleja. Sen varsinainen esikuva on Svenska Filminstitutetin (SFI) eli Ruotsin elokvainstituutin elokvakasvatuksen osasto ja sen koulukinonjärjestelmä (Skolbio/Film i Skolan), jonka puitteissa koululaiset pääsevät elokuviin. Instituutti myös tuottaa oppimateriaalia Skolbio-elokvagen käsitte-lynn tueksi. SFI:n elokvapedagogisen työn tavoitteena on tarjota koululaisille laadukkaita elokvaelämyksiä ja välineitä lasten ja nuorten elokvatietämyksen lisäämiseen. Koulukino siis toteuttaa samaa tehtäväkenttää kansallisena elokvakasvatuksen edistäjänä kuin elokvainstituutit muun muassa Tanskassa ja Ruotsissa.

Vaikka koululaiset ovat Suomessakin käyneet koulupäivän aikana elokvissa jo vuosikymmenien ajan, täällä toiminta käynnistyi Koulukino-nimellä varsinaisesti vuonna 1996, jolloin elokuva täytti 100 vuotta. Tuolloin vanha ajatus koulujen ja elokvateattereiden välisestä yhteistyöstä nostettiin esiin elokvan juhluvuoden kunniaksi. Koulukino-projektin järjestivät opetusministeriön elokvan 100-vuotistyöryhmä, opetushallitus, Suomen elokvasäätiö ja Suomen Filmikamari yhteistyössä paikallisten elokvateattereiden kanssa. Projektin tavoite linjattiin seuraavasti: "Tarkoituksena on tarjota peruskoululaisille ja heidän opettajilleen hauska ja mieleenpainuva hetki elokvateatterissa. (...) Tavoitteenamme on sekoittaa lasten suosikkielokvat ja hyvät, vähemmälle huomiolle jääneet elokvat." Elokvan merkitystä kasvatuksen välineenä korostettiin alusta saakka: "parhaimmillaan elokvakokemus voi olla merkittävä ja merkityksellinen kasvattaja ja taiten käytettynä se tuo mukanaan lisää sävyjä kouluopetukseen."

Projektista Koulukino vakiintui jatkuvaksi toiminnaksi yhdistyksen perustamisen myötä. Koulukino – Skolbio ry perustettiin koulukinotoiminnan kehittämiseksi ja tehostamiseksi 29.8.2001.

Koulukinon toiminta on rakentunut alusta saakka elokuva-alan toimijoiden, levittäjien, tuottajien ja elokvateattereiden yhteistyön ja tuen varaan, ja yksi Koulukinon tehtä-

Martin Scorsesen *Hugo*-elokuvan (2011) lapset ihastelevat mielikuvituksellisia Méliès-elokuvia. Koulukino (<http://www.koulukino.fi>) tarjoaa niin *Hugoon* kuin moniin muihinkin elokuvaan liittyviä oppimateriaalipaketteja.

vistä on toimia linkkinä koulumaailman ja elokuva-alan välillä. Vaikka Koulukinoelokuvat rajoittuvat kaupalliseen ohjelmistoon eikä Koulukinolla ole resursseja esimerkiksi omaan elokuvavaihteluun, on sen elokuvakasvatuksellinen strategia, kytkeytyminen mediakasvatuksen verkostoihin ja kiinteä yhteistyö koulujen ja opettajien kanssa osaltaan edistänyt elokuvakasvatusta. Kun kaupallista valikoimaa hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti, siitä saadaan elokuvakasvatuksellisesti runsasta ja laadukasta aineistoa.

Kelaamo kannustaa elokuvan tekemiseen

Koulukinon elokuvakasvatuksen ytimessä on elokuvan katsominen ja nähdyn käsittely, erittely ja analysointi. Tämä on jo itsessään elokuvalukutaidon opettelua, mutta voi antaa pohjaa myös elokuvien itse tekemiselle. Toisaalta myös itse tehdyn elokuvan avulla voi käsitellä elokuvateatterissa nähdyn elokuvan ilmaisukeinoja ja tematiikkaa. Näitä puolia ei ole tarkoituksenmukaista pitää

erillään tai rajata niitä tiukasti tiettyihin oppiaineisiin.

Koulukino tukee lasten ja nuorten elokuviensa itse tekemistä tuottamalla ja ylläpitämällä Kelaamo-sivustoa (www.kelaamo.fi), joka on vuoden 2011 keväällä julkaistu, kaikille yli 13-vuotiaille elokuvasta kiinnostuneille nuorille suunnattu kansallinen elokuva-yhteisö verkossa.¹ Kelaamossa kohtaavat elokuvantekijät, näyttelijät, opiskelijat, festivaalit, tapahtumat, organisaatiot, opettajat, nuorisotyöntekijät, alan ammattilaiset ja kotimaisesta nousevasta elokuvakulttuurista kiinnostunut yleisö. Sivusto on jatkoa vuonna 2011 lopetetulle yhteispohjoismaiselle dvoted-sivustolle.

Kelaamo tukee nuoria elokuvantekijöitä ja yhdistää valtakunnallisesti elokuvakasvatuksen hajanaista, paljolti kunnalliseen ja järjestötoimintaan pohjautuvaa kenttää. Se on yhteinen informaatiokanava tekijöille ja alan toimijoille. Kelaamosta saavat tukea myös organisaatiot ja tapahtumat sekä niiden työntekijät. Tavoitteena on nuorten elokuvan tekemisen taitojen ja elokuvanlukutaidon kehittäminen. Kelaamossa nuorten

vertaistuki on erittäin tärkeää: palautteen antamisen ja vastaanottamisen kautta nuori kehittää medialukutaitoaan. Kelaamo siis edistää nuorten kasvua, itsenäistymistä ja nuorten aktiivista kansalaisuutta. Muista elokuvayhteisöistä Kelaamo poikkeaa siten, että sillä on vahva ote elokuvakasvatukseen ja se tuo yhteen nuoret elokuvan Harrastajat ja mediakasvattajat.

Kelaamon konsepti perustuu yhteisöpalvelun ajatukseen, jossa jokainen käyttäjä palvelua hyödyntäessään tuo sivustolle sisältöä, kuten elokuvia, käsikirjoituksia, uutisia ja keskustelua. Kelaamossa toimii neljä eri yhteisöä: tekijät, elokuvakoulut, festivaalit ja organisaatiot sekä kasvattajille suunnattu edu-yhteisö. Keskeisiä toimintoja sivustolla ovat elokuvien jakaminen, artikkelit, elokuva-alan mentorit, keskustelufoorumit ja tiedotteet esimerkiksi kurseista ja festivaaleista. Yhteisö järjestää myös verkon ulkopuolista toimintaa kuten festivaalinäytöksiä, kilpailuita ja kuukausittaista Leffalabra-tekijätapaamista.

Kelaamo toimii yhteistyössä erilaisten nuorisotyön ja elokuva-alan organisaatioiden, järjestöjen, festivaalien, oppilaitosten sekä korkeakoulujen kanssa. Yhteistyökumppaneita, joilla on oma profiili Kelaamossa, ovat mm. Suomen elokuvakontaktin Kinoboxi-hanke, elokuvakasvatushanke Ihmefilmi, nuorten toimintakeskus Happi, lasten ja nuorten kulttuuritalo Vernissa, Minun elokuvani – koulutus- ja elokuvatapahtuma, Rakkautta & Anarkiaa -festivaalin Pulpettikino, Elokuvaklassikot-sarja nuorille, Helsingin kaupungin opetusviraston Mediakeskuksen STUDIOT, ammattikorkeakoulu Metropolia, Axxell Cityfolkhögskolan ja Young Filmmakers.

Viitteet

¹ Kelaamoa koskeva osuus muokattu Hanna Wahlmanin ja Outi Freesen kirjoittaman tekstin pohjalta. Ks. www.kelaamo.fi, www.koulukino.fi

Lähteet

Laitinen, Sirkka (2007) *Kuvaa ymmärtämään. Visuaalisen mediatajun ja -taidon opettamisesta*. Teoksessa Heikki K, Reijo K ja Miika L. (toim.) *Näkökulmia*

Mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisu 1/2007.

Lampelto, Riitta (1995) "Tervetuloa Koulukinoon!" Teoksessa *Koulukino – Skolbio. Läheistä yhdessä oloa ja tunteiden paloa. Elokuva 100 vuotta*.

Lastenelokuvan kehittämisohjelman raportti 2001. Opetusministeriön julkaisu. http://www.okm.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2001/liitteet/opm_401_lastenelokuva.pdf?lang=fi

Rousu, Outi (2001) *Herra Huu ja moni muu. Esiselvitys suomalaisesta lastenelokuvakulttuurista*. Helsinki: Opetusministeriö. Julkaisusarja: Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan julkaisusarja, 1/2001.

Skolbio/Film i Skolan <http://www.sfi.se/sv/filmiskolan/>